

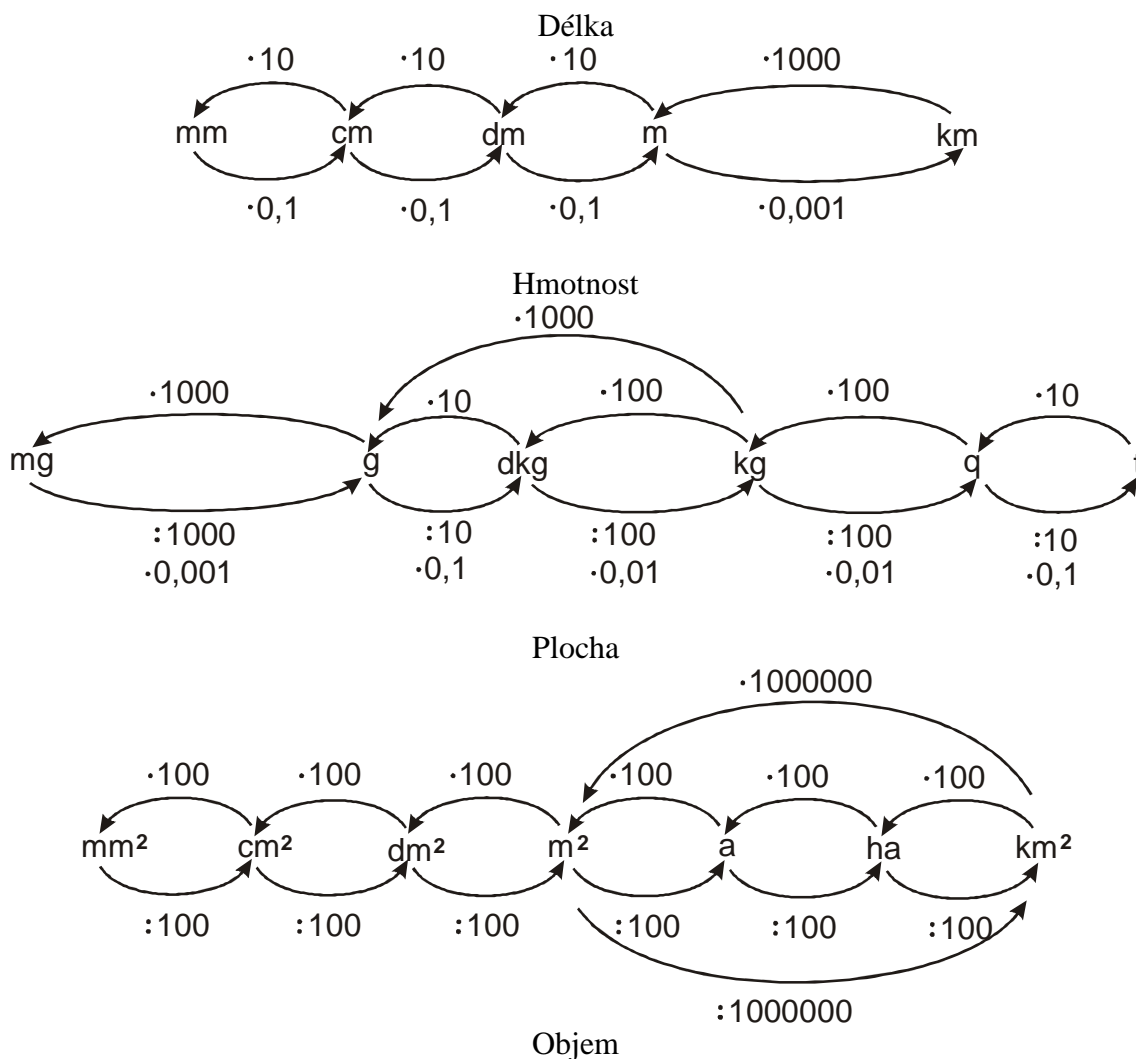
1.2.20 Převody jednotek (shrnutí)

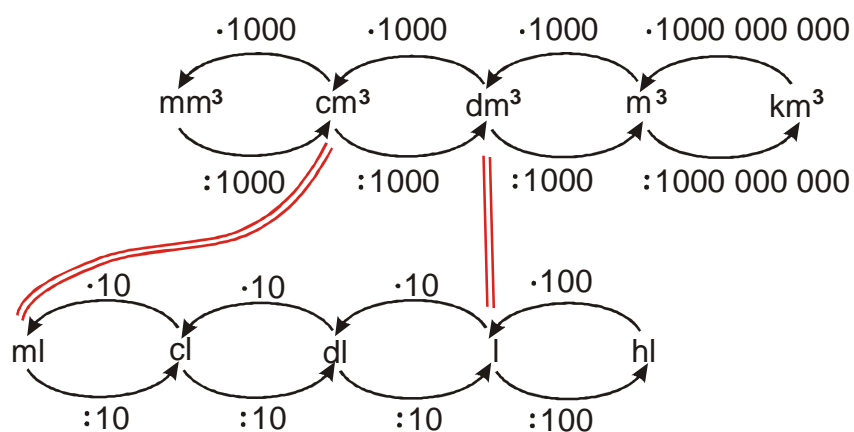
Předpoklady: 010219

Pedagogická poznámka: Realizace této hodiny ve třídě není žádná sranda. Žáci způsob, kterým se učí příliš neřeší a v tomto okamžiku je příliš netrápí a diskutování o tom, jak si převody zapamatovat jim přijdou zbytečné. Přesto považuji hodinu za velmi užitečnou, podobné hodiny v matematice (i jiných předmětech) chybí a vedou k tomu, že většina z nich se příliš učit neumí.

Pedagogická poznámka: Žáci si měli rozmyslet přehled jednotek za domácí úkol. Při společné kontrole se snažím dojít na tabuli k tvaru, který je uveden níže. Žáci si ho psát nemusí a už vůbec je nenutím k tomu, aby ho používali místo svého přehledu, který měli sepsat doma. Jde jen o další možnost, kterou mohou nebo nemusí přijmout.

Př. 1: Prostuduj všechna schémata na převádění jednotek. V čem jsou si podobná? Čím se liší? Které věci si musíme zapamatovat?

Postřehy:

- Většina jednotek má tvar **předpona+základní jednotka** a převádějí se stejně u všech veličin $\Rightarrow$ stačí se naučit význam předpon.
- Základní krok v překládací tabulce je 10 x (u některých veličin se některé předpony nepoužívají).
- Spodní šipky nemusíme řešit (fungují obráceně než horní, posouvají desetinou čárku obráceným směrem).
- Jednotky obsahu (čtverečné) mají základní krok s dvojnásobným počtem nul (100 krát, kvůli čtverci 10×10 a jeho dvěma rozměrům, dvojka v indexu označuje počet nul v základním kroku).
- Jednotky objemu (krychlové) mají základní krok s trojnásobným počtem nul (1000 krát, kvůli krychli $10 \times 10 \times 10$ a jejím třem rozměrům, trojka v indexu označuje počet nul v základním kroku).
- Mezi jednotkami se vyskytují jednotky, které nemají tvar **předpona+základní jednotka** a musíme si u nich pamatovat převodní vztah.

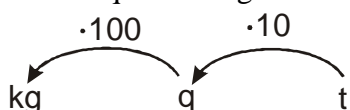
Pedagogická poznámka: Většina postřehů vyplyne z diskuse bez popostrkování, snad jedině poslední postřeh o "nepravidelných" jednotkách jsem musel vyvolávat tím, že jsem četl nejdříve délkové a poté hmotnostní jednotky a chtěl jsem uvést rozdíl.

Vše o převodech jednotek

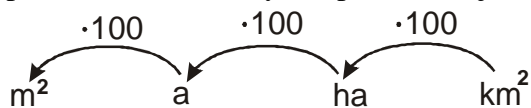
Různé veličiny se převádějí stejně $\Rightarrow$ místo zkratky základní jednotky použijeme písmenko x (v matematice se často používá jako náhrada za to, co neznáme nebo co se mění).

- **Délka:** x je metr [m].
- **Hmotnost:** x je gram [g], nepravidelné jednotky: metrický cent [q], tuna [t],
 $1 \text{ t} = 10 \text{ q} = 1000 \text{ kg}$.

- **Obsah:** x je metr čtverečný [m^2] (dvojka v indexu = dva rozměry $\Rightarrow$ dvojnásobný počet nul než u délky), nepravidelné jednotky: ar, hektar, $1 \text{ ha} = 100 \text{ a} = 10\,000 \text{ m}^2$.

- **Objem: dvě sady jednotek:**

x je metr krychlový [m^3] (trojka v indexu = tři rozměry $\Rightarrow$ trojnásobný počet nul než u délky)

x je litr [l], stejné převody jako u jednotek délky, $1l = 1 \text{ dm}^3$ (krabice mléka).

Násobení deseti (stem, tisícem,) **posouvá desetinou čárku o 1 (2, 3) místo doprava.**

Dělení deseti (stem, tisícem,) **posouvá desetinou čárku o 1 (2, 3) místo doleva.**

Pedagogická poznámka: Společný zápis všech převodů pomocí písmena x je pro část žáků obtížně přijatelný a je nutné ho opakovaně převádět zpátky na konkrétní jednotky u konkrétní veličiny.

Př. 2: Převed' na jednotku v závorce.

a) $2,3 \text{ m} [\text{mm}]$	b) $980 \text{ g} [\text{kg}]$	c) $0,04 \text{ dm}^2 [\text{mm}^2]$
d) $25,3 \text{ q} [\text{kg}]$	e) $5000 \text{ mm}^2 [\text{m}^2]$	f) $1,3 \text{ hl} [\text{dl}]$
g) $0,013 \text{ dm}^2 [\text{m}^2]$	h) $0,03 \text{ m}^3 [\text{dm}^3]$	i) $31 \text{ m}^3 [\text{hl}]$

a) $2,3 \text{ m} = 2300 \text{ mm}$	b) $980 \text{ g} = 0,98 \text{ kg}$	c) $0,04 \text{ dm}^2 = 400 \text{ mm}^2$
d) $25,3 \text{ q} = 2530 \text{ kg}$	e) $5000 \text{ mm}^2 = 0,005 \text{ m}^2$	f) $1,3 \text{ hl} = 1300 \text{ dl}$
g) $0,013 \text{ dm}^2 = 0,00013 \text{ m}^2$	h) $0,03 \text{ m}^3 = 30 \text{ dm}^3$	
i) $31 \text{ m}^3 = 31000 \text{ dm}^3 = 31000l = 310 \text{ hl}$		

Př. 3: Pro angloamerickou délkovou jednotku inch (palec) platí $1 \text{ in} = 2,54 \text{ cm}$. Převed'. Zaokrouhluj na dvě desetinná místa.

a) $4 \text{ in} [\text{cm}]$	b) $0,7 \text{ in} [\text{cm}]$	c) $5 \text{ cm} [\text{in}]$	d) $0,3 \text{ m} [\text{in}]$
e) $1 \text{ in}^2 [\text{cm}^2]$	f) $4 \text{ in}^2 [\text{cm}^2]$	g) $1 \text{ in}^3 [\text{cm}^3]$	h) $1 \text{ cm}^3 [\text{in}^3]$

a) $4 \text{ in} = 4 \cdot 2,54 \text{ cm} = 10,16 \text{ cm}$	b) $0,7 \text{ in} = 0,7 \cdot 2,54 \text{ cm} = 1,78 \text{ cm}$
c) $5 \text{ cm} = 5 : 2,54 \text{ in} = 1,97 \text{ in}$	d) $0,3 \text{ m} = 30 \text{ cm} = 30 : 2,54 \text{ in} = 11,81 \text{ in}$
e) $1 \text{ in}^2 = 1 \text{ in} \cdot 1 \text{ in} = 2,54 \text{ cm} \cdot 2,54 \text{ cm} = 6,45 \text{ cm}^2$	
f) $4 \text{ in}^2 = 4 \cdot 6,45 \text{ cm}^2 = 25,8 \text{ cm}^2$	
g) $1 \text{ in}^3 = 1 \text{ in} \cdot 1 \text{ in} \cdot 1 \text{ in} = 2,54 \text{ cm} \cdot 2,54 \text{ cm} \cdot 2,54 \text{ cm} = 16,39 \text{ cm}^3$	
h) $1 \text{ cm}^3 = 1 : 16,39 \text{ in}^3 = 0,061 \text{ in}^3$	

Př. 4: O víkendu má napršet 80 mm srážek. Zahradkář chytá do sudů vodu ze střechy své chatky o průřezu 5 x 4 m do tří zahradních sudů o objemu 440 litrů pospojovaných tak, aby při zaplnění prvního sudu voda přetékala do druhého sudu a z něj pak do třetího. Vejde se voda do sudů nebo ne?

Naprší 80 mm srážek $\Rightarrow$ kdyby veškerá voda napadla najednou a nikam neodtékala vytvořila by sloupec vysoký 80 mm $\Rightarrow$ stejně vysoký sloupec by vytvořila i na střeše chatky (ve skutečnosti však průběžně odteče do sudů).

Objem vody: $5 \cdot 4 \cdot 0,08 \text{ m}^3 = 1,6 \text{ m}^3$.

Objem sudů

1 sud ... 440 l = 0,44 m³

3 sudy ... 3 · 0,44 m³ = 1,32 m³

Voda, která má napršet, se do sudů nevejde a sudy přetečou.

Pedagogická poznámka: Následující příklad je opět domácí cvičení pro žáky, kteří měli v hodině problémy s převáděním.

Př. 5: Převed' na jednotku v závorce.

a) 20 dkg [g]

b) 200 m [km]

c) 0,0003 km² [m²]

d) 15 t [kg]

e) 1500 ha [km²]

f) 12000 ml [hl]

g) 0,5 dm³ [m³]

h) 15 dkg [kg]

i) 0,3 dm³ [ml]

a) 20 dkg = 200 g

b) 200 m = 0,2 km

c) 0,0003 km² = 300 m²

d) 15 t = 15000 kg

e) 1500 ha = 15 km²

f) 12000 ml = 0,12 hl

g) 0,5 dm³ = 500 m³

h) 15 dkg = 0,15 kg

i) 0,3 dm³ = 300 ml

Shrnutí: Pravidla pro převádění jsou velice podobná, nemusíme si pamatovat každé schéma zvlášť.